

Turinys

Prologas	9
Įžanga.....	11
1 skyrius. Žvalgyba Rytuose. Įžanga	23
2 skyrius. Praktinio parengimo kursas	31
3 skyrius. Tariami suėmimai	39
4 skyrius. Išskirtinės sovietų šnipų mokyklos	43
5 skyrius. „Angliškas“ mokymosi būdas.....	52
6 skyrius. Tinklo plėtra pasaulyje	62
7 skyrius. Rita, neįprasta varjetė artistė.....	65
8 skyrius. Ailina, tylioji Anglijos panelė.....	71
9 skyrius. Madmuazelė Žermena	79
10 skyrius. Marija ir Mariana	84
11 skyrius. Skandinaviško grožio mergina iš Leningrado	89
12 skyrius. Raudonoji carienė Andžela.....	100
13 skyrius. Šnipės migdolinėmis akimis.....	106
14 skyrius. Lelijos Žiedlapis.....	112
15 skyrius. Raudonųjų šnipės visame pasaulyje	125
16 skyrius. Vakarų metodai	132
17 skyrius. Šnipų mokyklos Vakaruose	141
18 skyrius. Darbo įrankiai	150
19 skyrius. Operacija „Enė“	167
20 skyrius. Nataša	172
21 skyrius. Vanda	179
22 skyrius. Berta	184
23 skyrius. Šura.....	189
24 skyrius. Vera	196
25 skyrius. Žydintis Lotosas.....	203
26 skyrius. Dar kelios šnipių istorijos	210
27 skyrius. Vakarų šnipės, veikiančios Vakarų valstybėse	220
28 skyrius. Kaip sugaunami šnipai.....	229
29 skyrius. Šnipės, gaudančios kitus šnipus.....	237

Ailina, tylioji Anglijos panelė

Viena įstabiausių šnipių buvo Ailina Dženkins (Eileen Jenkins). Ši rami, kukli netekėjusi moteris, emigravusi iš Anglijos į Kanadą, vėliau Otavoje atidarė nuosavą parduotuvę.

Ailinos manieros buvo tokios tipiškai angliškos, kad daugelis jos draugų ir klientų Kanadoje dažnai pašiepdavo jos „oksfordišką“ elgseną. Ją mėgo ir daugybė klientų apsilankydavo jos nedidelėje krautuvėlėje dėl „ypač angliškos“ čia tvyrojusios atmosferos.

Tačiau Ailina nebuvo anglė! Jos tikras vardas ir pavardė Tatjana Markovna Radionska. 1924 metais gimusi Murmanske, ji buvo Jungtinės valstybinės politinės valdybos (SSRS slaptosios policijos) majoro duktė. Dėl „tinkamos“ kilmės partorgui ji pasirodė tinkama darbui slaptajoje tarnyboje. Dvidešimt vienu metų atvykusi į Gaščiną išlaikė visus stojamuosius egzaminus ir tapo Ailina Dženkins, registracijos numeris B-480822 / 039-G.

1958 metų gegužę Ailina buvo slapta išsiųsta į Jungtinę Karalystę. Daugiausia laiko praleidusi Karlaile, devynis mėnesius ji tiesiog pratinosi prie Anglijos.

Vėliau atvyko į Londoną, susirado būstą Kings Kroso rajone ir apsimetė ieškanti pardavėjos darbo. Neva stengdamasi rasti tinkamiausią variantą, kurį laiką grįždavo namo vis dar neįsidarbinusi.

Tačiau taip ji ruošėsi įgyvendinti ateities planus. Maskvos įsakymu Londone ji ir neturėjo vykdyti žvalgybinės veiklos, o tiesiog sukurti įtikinamą priežastį emigruoti į Kanadą.

Daugybę kartų būstą jai nuomojusiai moteriai ir kartu gyvenusiems žmonėms ji sakė nebegalinti sau leisti gyventi be darbo, nes santaupos esą sparčiai tirpsta. O kai užsimindavo galvojanti emigruoti į Kanadą, kai kurie ją drąsino, nors nuomotoja visada sakydavo, kad Anglijoje gyventi vis dėlto maloniau.

Valstybės saugumo centrinės valdybos trečiasis padalinys Maskvoje Ailina surado „giminaičių“ ir „draugų“ Kanadoje. Tačiau išpėjo elgtis apdairiai ir nesukelti įtarimų. Taigi Ailina ir toliau „ieškojo“ darbo, apsimesdama, kad svarsto emigruoti į Kanadą. Tačiau iš tiesų Londone ji veltui laiko neleido. Mokėsi būti tikra angle, tikresne nei daugelis Anglijoje gimusių žmonių. Ji bičiuliavosi su biuruose ir parduotuvėse dirbančiomis merginomis, kurios ją kviesdavo apsilankyti jų namuose. Deja, dar kartą jos Ailiną pakviesdavo retai, nes ši pasirodydavo esanti tikra nuoboda, gadindavusi vakarėlių nuotaiką. Pažįstamiems nė į galvą nešovė įtarti, kad toks jos elgesys – gryniausia vaidyba. Iš prigimties ji buvo linksmas žmogus, tačiau dėl darbo pobūdžio negalėjo su niekuo užmegzti artimos draugystės.

Galiausiai Ailina Dženkins paliko „gimtinę“ ir 1959 metų kovą laivu atplaukė į Kanadą.

Čia jai nereikėjo aklimatizuotis, nes ir taip buvo emigrantė. Visai natūralu, kad kanadietiškas gyvenimo būdas buvo jai nepažįstamas. Vis dėlto Maskva įsakė laukti tolesnių nurodymų ir žvalgybinės veiklos kurį laiką nepradėti. Taigi, šešias savaites ji praleido Monrealyje, kur įsidarbino kepykloje pardavėja. Kai pagaliau jai buvo įsakyta vykti į Otavą, kepyklėlės valdytoja mėgino įtikinti uolią pardavėją likti, tačiau Ailina išsigalvojo Otavoje gyvenančią tetą, kuri neva sunkiai susirgo ir šaukiasi dukterėčios pagalbos.

Otavoje Ailina išsinuomojo brangų butą ir visiems aplinkiniams pasakojo istoriją apie neseniai mirusią tetą, netikėtai palikusią jai gausų palikimą.

Jau pirmą savaitę Otavoje Ailina pasisamdė pagalbininką. Atsitiktinai su juo susipažinusi užkandinėje, netrukus suprato, kad jį itin domina bendravimas su tikrais angliais. Tad nusprendė juo pasinaudoti, ir mikronuotraukoje į Maskvą perduotame pranešime rašė štai ką:

„Susipažinau su vienu raštvedžiu, dirbančiu žinomoje bendrovėje. Pasakiau jam, kad namuose man nepatogu gauti asmeninio pobūdžio laiškus iš Europos. Jis sutiko, kad laišakai būtų siunčiami jo adresu.“

Jaunuoliui tai nesukėlė nė menkiausio įtarimo ir nuo tada mikronuotraukose nukopijuoti pranešimai iš Maskvos buvo siunčiami Ailina per šią naująją „pašto dėžutę“.

Ailina susidraugavo su vaikinuku, dažnai jam dovanodavo dovanas. Bet niekada jam nepavesdavo jokių žvalgybinių užduočių. Darbovietėje jis neturėjo galimybių gauti jokios slaptos informacijos, buvo pernelyg naivus bet kokiai tarpininkavimo veiklai. Tad Ailina, jam pačiam nesuvokiant, kad yra svarbi žvalgybininkų tinklo grandis, juo naudojosi kaip „pašto dėžute“.

Per keturis mėnesius nuo atvykimo į Otavą Ailinai pavyko įsitvirtinti, ji ėmė vadovauti agentų tinklui. Didžiausias jos pranašumas buvo tipiškos trisdešimt kelerių metų anglės vaidmuo.

Ji įsitraukė į labdaringą veiklą, atrodė visada pasirengusi padėti kitiems. Tačiau tai buvo tik priedanga, kuria sumaniai naudodamasi ji ne tik vykdė žvalgybinę veiklą, bet ir vadavo žmones grobusiai ir žudžiusiai teroristinei grupei.

Ailina Dženkins įsakė nužudyti vieną iš Vokietijos kilusį elektronikos inžinierių, kuris dirbo Kanados ginklų fabrike. Iš pradžių ji mėgino įkalbėti jį tapti informatoriumi. Šiam nesutikus, ėmė grasinti: jeigu jis nesuteiksiąs pageidaujamos informacijos, bus susidorota su jo giminaičiais, kurie gyveno

Kanados sostinės Otavos gatvė 1960 m. Būtent šiame mieste veikė sovietų šnipė Ailina Dženkins.

komunistinėje Rytų Vokietijoje. Vokietis kvailai pagrasino apie tai pranešiantis atitinkamoms institucijoms, tada Ailina įsakė savo teroristų būriui jį apsvaiginti narkotikais ir nužudyti. Inžinieriaus mirtis buvo užmaskuota kaip savižudybė.

Ailina taip pat pagrobė ir į Rusiją išgabeno emigrantą slovaką, dirbusį konstruktoriumi orlaivių kūrimo biure. Jis taip pat nesutiko bendradarbiauti ir mėgino apie ją pranešti. Tačiau su policija taip ir nesusisiekė. Tiesiog einantį gatve jį įtraukė į privažiavusį automobilį ir nuvežė į namą atokiame užmiestyje. Rodus tinkamą transportą, slovakas buvo apsvaigintas ir netekęs sąmonės nutemptas į laivą, kuris išplukdė jį į Rusiją.

Iki 1959 metų rugpjūčio mėnesio Ailina, susidorodama su „elementais, keliančiais pavojų visai grupei“, organizavo tiek daug grobimų ir nužudymų, kad net Maskva ėmė nerimauti.

Pernelyg dažnos žmonių mirtys ir dingimai galėjo sukelti įtarimų. Buvo pasiūstas specialus agentas stebėti Ailinos veiklą ir pranešti apie ją Maskvai.

Gaščinės šnipų mokyklą baigusi Ailina buvo pernelyg gerai apmokyta, kad ignoruotų Maskvos įsakymus nusiraminti ir liautis taikyti prievartą. Tačiau verbuodama informatorius ji vis tiek nevengdavo šantažuoti ir grasinti. Maskva nesikišo. Jos perduodama informacija buvo vertingesnė nei bet kurio kito agentų rezidentų tinklo vadovo.

Iki 1959 metų liepos Ailina dirbo pardavėja moteriško apatinio trikotažo parduotuvėje. Tačiau žvalgybos tinklui plečiantis, šis daug laiko atimantis darbas tapo kliūtimi. Ji nusprendė pradėti savo verslą, ir verslo perleidimo specialisto padedama netrukus įsigijo tos pačios pakraipos parduotuvę. Tačiau elgėsi labai apdairiai ir šios priedangos niekada nenaudojo tarpininkų, informatorių ir agentų susitikimams.

Per tų metų Kalėdas Ailinos gyvenime įvyko netikėtas posūkis. Į jos parduotuvę, ieškodamas motinai tinkamos dovanos, užsuko patrauklus vyriškis. Jam patiko Ailina ir netrukus jie pradėjo draugauti. Pirmą kartą per visą pagrindinės agentės karjerą ji leido sau emociškai susisaistyti su kitu žmogumi. Tačiau 1960 metų sausį paaiškėjo, kad jos mylimasis dirba policijoje. Ji informavo apie tai Maskvą ir gavo nurodymą draugystės nenutraukti, bet pamėginti išsiaiškinti, kiek Kanados pareigūnams yra žinoma apie sovietų vykdomą žvalgybinę veiklą. Sovietų slaptosios tarnybos štabas netgi rekomendavo priimti minėto policininko siūlymą susituokti.

Iš savo mylimojo Ailina sugebėdavo išgauti vertingos informacijos; kaip tik iš jo ji sužinojo apie Igorį Guzenką (Igor Guzenko), SSRS ambasados Šarlotės gatvėje Otavoje šifravimo specialistą, nusprendusį pabėgti į Kanadą.

Sovietų paslaptis išdavęs I. Guzenka (su baltu gobtuvu ant galvos) bendrauja su Vakarų žurnalistu.

Kai Igoris Guzenka galiausiai nusprendė prašyti politinio prieglobsčio Kanadoje, jis buvo tinkamai tam pasiruošęs. Jis sudarė išsamų sąrašą dokumentų, demaskavusių keliolika sovietų diplomatų, kurie Kanadoje vykdė toli gražu ne diplomatinę veiklą. Todėl buvo labai svarbu, kad visai slaptos ambasados bylos, kurios buvo jo žinioje, neišduotų jo paties, jeigu jas patikrintų kontroliuojantis agentas. Todėl dokumentus bylose jis paliko užlenktais puslapiais, kad prireikus greitai galėtų juos aptikti.

Vėlyvą spalio 5 dienos popietę Guzenka nutarė, kad metas pradėti veikti. Iš ambasados jis nuėjo tiesiai į vieno laikraščio redakciją, pilnas kišenes prisikimšęs dokumentų, kuriuos panaudojus kaip įrodymus už grotų būtų galima pasodinti keliolika diplomatais prisidengusių šnipų. Tačiau redaktorius pamanė, kad šio šifravimo specialisto pateikti dokumentai tėra klastotės. Juk redaktoriams nuolat kas nors siūlo sensacingų istorijų, pagrįstų suklastotais įrodymais, už kuriuos neretai prašoma išpūdingo atlygio. Tad šis redaktorius Guzenkai parodė duris.

Šis supanikavo. Juk jis sudegino visus tiltus ir sovietų agentai Otavoje veikiausiai jo jau ieško. Nevilties apimtas, jis ap-
lankė kelias Kanados vyriausybės įstaigas ir jų pareigūnams sakė norintis perbėgti į Vakarus. Didžiausiam siaubui niekas nežiūrėjo į jo ketinimus rimtai. Buvo manoma, kad jam „pavažiavo stogas“, o paklaikęs jo atkaklumas ir susijaudinimas šį įspūdį tik dar labiau sustiprino.

Guzenkai visai netikėtai padėjo pati sovietų ambasada Otavoje. Sunerimęs dėl nepaaiškinamo šifravimo specialisto dingimo, vyriausiasis apsaugos pareigūnas ėmėsi atsargumo priemonių. Nenustatyti įsibrovėliai išlaužė Guzenkos buto duris ir rausėsi po jo daiktus. Į įvykio vietą buvo iškviesta policija, kuri galiausiai surado Guzenką, jam buvo paskirta apsauga. Pagaliau perbėgėlis galėjo papasakoti savo istoriją, parodyti pavogtus dokumentus ir buvo išklašytas be jokio skepticizmo.

Kanados valdžia vėliau atmetė sovietų prašymą išduoti Guzenką, kaltinamą „mirtimi baudžiamu nusikaltimu“, ir suteikė jam politinį prieglobstį. Vėliau buvo pripažinta, kad jeigu ne Guzenka, Vakarų kontržvalgyba taip nieko ir nebūtų sužinojusi apie Sovietų ambasados Otavoje vaidmenį šiame žvalgybininkų tinkle.

Kai Ailina išgirdo šią istoriją, ji pasišaipė iš savo mylimojo. Nepakartojamai vaidindama, ji atsisakė patikėti, kad Kanados kontržvalgyba, siekdama demaskuoti rusų šnipus, yra visiškai priklausoma nuo sovietų dezertyro suteiktos informacijos. Tačiau jos mylimasis neužkibo ant šio jauko. Ailinai vėliau teko pranešti Maskvai, kad sužadėtinis „arba nieko nežino, arba elgiasi pernelyg apdairiai ir neatskleidžia Vakarų kontržvalgybos metodų“.

Ailina ir toliau vykdė neįkainojamą žvalgybinę veiklą, kol slaptosios tarnybos štabas Maskvoje nusprendė pakeisti jos veiklos šalį. Ji gavo nurodymą išvykti ir trečioji valdyba

atsiuntė jai „autentiškus“ laiškus iš Anglijos, kuriais pranešta, kad rimtai susirgo jos dėdė, o ši istorija atrodė tokia įtikinama, kad nieko neįtarė net jos sužadėtinis. Jis net paragino Ailiną išvykti nedelsiant.

Kurioje angliškai kalbančioje šalyje Tatjana Markovna Radionska įgijo naują tapatybę, bent jau kol kas nežinoma!

18 skyrius

Darbo įrankiai

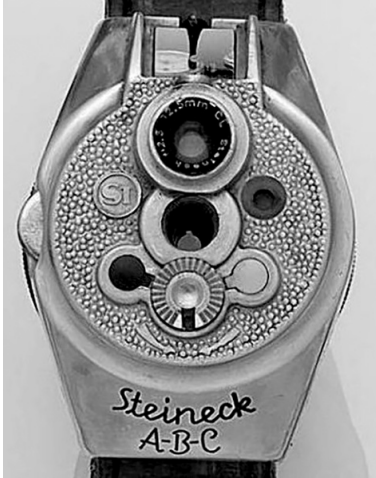
Įvairios techninės priemonės yra neatsiejama šnipinėjimo dalis, todėl specialistai nuolat išranda ir sukonstruoja vis naujesnių ir išmanesnių prietaisų, padedančių agentams vykdyti užduotis.

FOTOAPARATAI

Paprastai šnipai gana greitai sugeba užsitikrinti prieigą prie svarbių dokumentų, tačiau negali jų pasiimti ir išsinešti, nes išsiduotų ir būtų suimti. Taigi įvairūs fotoaparatai – puiki išeitis kiekvienam agentui, susidūrusiam su šia problema. Vis dėlto žmogus su kamera rankose gali sukelti įtarimų. Todėl tiek Vakarų, tiek Rytų mokslininkai dirba, mėgindami sukurti vis mažesnius fotoaparatus.

Jiems pavyko pasiekti įspūdingų rezultatų. Šiuo metu plačiai naudojami rankiniai laikrodžiai, kurie ne tik rodo laiką. Juose įmontuoti miniatiūriniai fotoaparatai, sukurti taip meistriškai ir tiksliai, kad jais galima fotografuoti į mikrojuostą net esant prastam apšvietimui. Šie miniatiūriniai aparatai ne tik atlieka įprastas fotoaparato funkcijas, bet ir yra taip gerai užmaskuoti, kad tik labiausiai įgudę saugumo pareigūnai pastebi kitą, ne tiesioginę laikrodžio paskirtį.

Panašiai kaip laikrodžiuose, fotoaparatai montuojami daugelyje įprastų, kasdien naudojamų reikmenų. Amerikiečiai ištobulino mikrojuostinį fotoaparata, paslėptą automatiame plunksnakotyje. Šiuo plunksnakočiu galima rašyti, be to, jame

Rankinis laikrodis su korpuse įtaisyta slapta kamera „Steineck ABC“.

įmontuotame fotoaparate yra pakankamai juostos daugybei dokumentų nufotografuoti. Šnipas aprūpinamas specialiomis juostų kasetėmis ir gali iš karto pakeisti fotojuostą net ir dienos šviesoje. Miniatiūriniais fotoaparatams paslėpti taip pat dažnai naudojami žiebtuvėliai. Šiek tiek sumažinama žiebtuvėlio butano dujų talpa, todėl jis tarnauja tik tris ar keturias dienas, tada dujų tenka papildyti. Tačiau atsukus tokio žiebtuvėlio dujų papildymo sraigtelį, po juo paslėptas objektyvas yra paruoštas fotografuoti. Portsigaruose montuojami fotoaparatai pastaruoju metu išeina iš mados; dabartiniais standartais vertinant, jie per dideli ir pernelyg dažnai naudojami, tačiau turi ir tam tikrą pranašumą, palyginti su visiškai miniatiūriniais juos pakeitusiai prietaisais. Portsigaruose paslėpti fotoaparatai yra automatiniai, todėl jais galima fotografuoti didelio formato dokumentus ir brėžinius, portsigarą pridėjus prie dokumento ir jį slenkant nuo puslapio viršaus į apačią. Mikrojuosta jo viduje persisuka automatiškai, taip nufotografuojama dešimtys nuotraukų. Vėliau, mikrojuostą išryškinus, padidinus ir iš eilės sudėliojus kadrus, gaunamas tobulaus originalaus dokumento atvaizdas.

Mikrojuostiniai fotoaparatai slepiami net klausos aparatuose, kišeniniuose tranzistoriuose, moterų naudojamose pu-drinėse, akinių futliaruose ir drabužių šepečiuose. Mikrojuostinį fotoaparata galima išradingai paslėpti kone kiekviename šnipu kasdien naudojamame reikmenyje.

TELEVIZIJOS KAMEROS

Mokslas deramą dėmesį skiria ir televizijai kaip šnipinėjimo įrankiui. Žvalgybos srityje dirbantys mokslininkai sukūrė moteriško rankinuko dydžio TV kameras su įtaisytais tranzistoriais, maitinamais klausos aparatų baterijomis. Dėl mažo dydžio jas lengva paslėpti, pavyzdžiui, lentynoje už knygų, pritvirtinant po stalu arba stalčiuje, po apatiniais drabužiais. Šiose TV kamerose įmontuoti vaizdą fiksuojantys išmanieji lęšiai, kuriuos sudaro plonas lankstus strypelis. Jį galima pakisti po durimis į užrakintą kambarį, prakišti pro rakto skylutę ir net pro siaurą sienoje iškaltą skylę. Šis lankstus strypelis, sulenktas stačiu kampu, laužia šviesą ir perduoda vaizdą. Šio tipo kameros nėra plačiai naudojamos, bet kartais jos gali agentui neįtikėtina padėti.

Sovietų KGB laboratorijose sukurtos knygos su įtaisyta kamera ir garsą įrašancia įranga.

Kartais agentams tenka ilgą laiką stebėti vieną ar kitą pastatą. Dieną tai daryti galima gerai sufokusuota televizijos kamera, tačiau sutemus šie prietaisai negelbsti. Mokslininkams pavyko įveikti ir šią problemą, sukūrus specialius prietaisus su įmontuotais tranzistoriais ir specialiais jutikliais, kurie žmonių ir kitų objektų skleidžiamas infraraudonųjų spindulių bangas paverčia matoma šviesa. Naudojant šį išradimą, pastatus galima stebėti ir tamsoje, maždaug 150 metrų atstumu; prietaisais taip pat identifikuojama tamsoje esančius žmones daugiau nei 30 metrų atstumu.

MIKROFONAI

Šnipinėti naudojant pirmiau aprašytas vaizdo atkūrimo priemones ne visada būtina, kartais užtenka slapto klausymosi, kuris daug paprastesnis, ne toks pavojingas ir beveik toks pat veiksmingas šnipinėjimo būdas. Mokslininkai tiesiog pranašavo, kurdami ir plėtodami miniatiūrinius mikrofonus. Nuo XX a. šeštojo dešimtmečio vidurio žvalgyboje plačiai ir sėkmingai naudojami „prilimpantys“ mikrofonai. Tokių mikrofoną pritvirtinus prie išorinės pastato sienos galima klausytis pokalbių arčiausiai esančiame kambaryje. Dažniausiai naudojamas „prilimpantis“ mikrofonas mažesnis už degtukų dėžutę. Jame sumontuotu ultratrumpųjų bangų radijo siųstuvu garsai priimami ir perduodami 8 kilometrų diapazonu. Žinančiam, kad konferencija įvyks tam tikroje gerai apsaugotoje teritorijoje, slaptajam agentui tereikia tokių prilimpantį mikrofoną pritvirtinti prie išorinės sienos to pastato, kuriame vyks renginys. Tada, sėdėdamas automobilyje ar viešbučio kambaryje, esančiame už 8 kilometrų nuo klausymosi vietos, jis gali stebėti, kaip įrašymo įrenginys fiksuoja kiekvieną slaptoje konferencijoje tariamą žodį. Įrašą galima perklausti, jo turinį užrašyti, sumažinti iki mikronuotraukos dydžio ir išsiųsti į atitinkamos slaptosios tarnybos štabą.